

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Makroekonominės prognozės

2024 m. rugsėjis

Turinys

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos	2
1 lentelė. Numatoma Lietuvos ekonomikos raida	4

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos

2024 m. rugsėjo 17 d.

Pasaulio ekonomika atsigauja, bet jos raida gana netolygi. Mažiau kylant kainoms ir pamažu atsigaujant realiosioms pajamoms, daugelyje pasaulio regionų sustiprėjo paslaugų sektorius. Jį palankiai veikia ne tik gera padėtis įvairių šalių darbo rinkose, prisidėjusi prie gana reikšmingo darbo atlygio kilimo, bet ir tebedidėjanti tų paslaugų, kurios buvo ribotai prieinamos per pandemiją, paklausa. Euro zonoje ir kai kuriuose kituose regionuose paslaugų sektoriaus plėtra sudaro didžiąją dalį bendro ekonomikos augimo. Gamybos sektorius gyvuoja prasčiau. Pradėjusios kristi įmonių sukauptos atsargos ir stiprėjanti gyventojų perkamoji galia paskatino gamybos sektoriaus atsigavimą 2024 m. pirmąją pusę, bet šis atsigavimas buvo juntamas ne visur. Ūgtelėjo JAV ir Kinijos, tačiau tebesitraukė euro zonos pramonė. Euro zonos šalių grupėje pramonės produkcijos apimtis mažėja nuo 2023 m. pradžios ir šiuo metu ji tėra tik tokio lygio, koks buvo stebimas 2019 m. Pirkimo vadybininkų apklausos rodo, kad situacija gamybos sektoriuje daugelyje pasaulio regionų artimiausiu metu bus sudėtinga, nes yra gerokai pagausėjusių įvairių tarptautinės prekybos apribojimų ir tebetvyro didelis geopolitinis neapibrėžtumas. Tiek euro zonoje, tiek kituose regionuose nesitikima gamybos sektoriaus plėtos trumpuoju laikotarpiu.

Ekonominis aktyvumas yra sustiprėjęs ir Lietuvoje. Bendrą ekonomikos augimą labiausiai didina paslaugų sektorius. Jau netrumpą laiką daug daugiau nei visas ūkis kyla informacijos ir ryšių veikla. Keletą ankstesnių metų pritraukusi vis daugiau darbuotojų, šių metų pirmąjį pusmetį ši veikla lėmė apie ketvirtadalį viso ekonomikos augimo. Minėtu laikotarpiu informacijos ir ryšių veikloje sukuriama pridėtinė vertė buvo beveik dešimtadaliu didesnė nei prieš metus. Gana daug prie bendros ekonominės plėtos prisideda ir kitos – profesinės, mokslinės, administracinės, aptarnavimo – paslaugos, įgaunančios vis didesnę svarbą ūkinėje raidoje. Pastebimai kylant realiosioms namų ūkių pajamoms, plečiasi ir vidaus prekyba. Privatusis vartojimas šiuo metu daug didesnis, nei buvo prieš metus. Tiesa, visą privatųjį vartojimą veikia ne tik didesnis darbo atlygis ir kitos pajamos, bet ir ūgtelėjęs gyventojų skaičius. Realusis privatusis vartojimas, tenkantis vienam gyventojui, vis dar nėra sugrįžęs į istoriškai aukščiausią lygį, stebėtą 2022 m. pradžioje prieš įsivyraujant didesnės infliacijos laikotarpiui. Mažiau nei daugelis kitų veiklų, bet vis dėlto ūkinį aktyvumą šiemet didina ir apdirbamoji gamyba, kuri praėjusiais metais gerokai susitraukė. Pagamintos produkcijos atsargų yra gerokai sumažėję, o užsakymų pramonės produkcijai padaugėjo. Visose stambesnėse apdirbamosios gamybos šakose padėtis yra pagerėjusi arba bent iš esmės neblogėja, palyginti su situacija, vyravusia prieš metus.

Padėtis darbo rinkoje tebėra gera, tačiau esama ir nepalankių pokyčių. Per pastaruosius keletą mėnesių bendras dirbančiųjų skaičius sumažėjo¹. Prie to daugiausia prisideda transporto ekonominė veikla. Neįtraukiant pastarosios, darbuotojų samda yra maždaug tokia pati, kokia buvo prieš metus. Ryškėja ir kitokios nedarbo tendencijos. Pradėjęs kilti 2022 m., nedarbo lygis kol kas nekrinta. Per dvejus metus jis padidėjo beveik 2 proc. punktais. Nedarbas yra išaugęs daugelyje socialinių grupių – tiek moterų, tiek vyrų, tiek miesto, tiek kaimo vietovėse, tiek įvairių amžiaus grupių. Vis gausėjant bedarbių, ilgėja nedarbo trukmė. Prieš dvejus metus bedarbių gretas labiausiai gausino trumpalaikiai bedarbiai, neturintys darbo iki 2 mėn., o pastaruoju metu – bedarbiai, neturintys darbo 3–11 mėn. Išaugus nedarbui, tebesant teigiamai grynajai tarptautinei migracijai ir ne itin tolygiai atsigaujant įvairiems ekonomikos sektoriams, darbuotojų trūkumas juntamas mažiau, o spaudimas algoms menksta. Darbo atlygio augimas ypač lėtėja privačiajame sektoriuje – tai vyksta jau dvejus metus. Algų augimą slopina ir kol kas neatsigaujantis darbo našumas. Pastarasis nekyla trečius metus iš eilės ir yra gerokai atsilikęs nuo augimo trajektorijos, stebėtos iki prasidedant pastarųjų metų sukrėtimams, t. y. jis atsilikęs nuo tendencijos, stebėtos iki 2019 m. Prie tokios našumo raidos, matyt, prisideda vangė eksportuojančiojo sektoriaus plėtra, tebesančios didesnės nei prieš keletą metų žaliavų kainos, siekis išlaikyti esamus darbuotojus, tikintis, kad paklausa (ypač užsienio rinkose) ilgainiui sustiprės².

¹ Remiamasi Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis.

² Tai vadinama darbuotojų pertekliaus laikymu (angl. *labour hoarding*).

Prognozuojama, kad ūkio aktyvumas pamažu augs. 2024 m. antrąjį pusmetį, prasčiau gyvuojant užsienio šalių ekonomikoms, ūkio plėtra Lietuvoje bus lėtesnė nei pirmąjį pusmetį, o kitąmet numatoma, kad pagyvės. Ūkio augimą labiau skatins didėsi užsienio paklausa. Mažiau kylant kainoms, didėjant gyventojų realiosioms pajamoms ir esant geresnėms finansavimosi sąlygoms, prognozuojama, kad kai kurių (konkrečiau – euro zonos) šalių ekonomikos augs sparčiau. Todėl stipriau kils ir iš Lietuvos eksportuojamų prekių bei paslaugų paklausa. Numatoma, kad kitąmet gausės iš Europos Sąjungos (ES) paramos fondų skiriamų lėšų, naudojamų investicijoms. Jos gausės daugiau, nei kils nominalusis bendrasis vidaus produktas (BVP), o tai pastebimai veiks ekonominę plėtrą. ES paramos lėšų naudojimas, didesnė vidaus ir užsienio paklausa turėtų lemti didesnes tiek valdžios, tiek privačiojo sektoriaus investicijas, atversiančias laikiną investicijų sumažėjimą, stebimą 2024 m. Prie ekonomikos augimo turėtų prisidėti ir gera padėtis darbo rinkoje, sudarysianti sąlygas kilti realiosioms gyventojų pajamoms ir vartojimui. Prognozuojama, kad šiemet paaugęs 2,2, kitąmet realusis BVP padidės 3,1 proc. Spartesnė ekonominė plėtra numatoma ir vėlesniais metais. Prognozuojama, kad 2026 m. realusis BVP ūgtels 3,3 proc. Vis dėlto pastebėtina, kad ūkio augimo tempas nebus tokios spartos, kokia buvo stebima prieš prasidedant pastarųjų metų sukrėtimams. Plėtrą ribos mažesnės galimybės vis įtraukiau naudoti esamus darbo išteklius, gilėsiiančios vidaus demografinės problemos, menkiau nei ankstesnį dešimtmetį besiplėtosiančios pagrindinių prekybos partnerių rinkos.

Kainų raida tebėra vangī. Jau daugiau nei pusantrų metų bendras vartotojų kainų lygis Lietuvoje yra gana stabilus. Per šių metų pirmus septynis mėnesius jis buvo tik 0,9 proc. didesnis nei prieš metus. Kainų augimą slopina ne visų pasaulio regionų veržliai atsigaunanti ekonomika, iš esmės nebrangstančios energijos žaliavos, išaugusi maisto žaliavų pasiūla ir gerokai kritusi įtampa pasaulinėse prekių ir žaliavų tiekimo grandinėse. Iš dalies dėl to šiemet Lietuvoje mažesnės nei prieš metus buvo energijos ir neapdoroto maisto kainos ir tik menkai kilo apdoroto maisto bei pramonės prekių (neįskaitant energijos) kainos. Bendrą vartotojų kainų augimą Lietuvoje labiausiai didina darbo sąnaudos. Jau netrumpą laiką darbo atlygis kyla daug daugiau nei darbo našumas, tuo sukurdamas besitęsiantį spaudimą kainoms, ypač – paslaugų. Kol kas reikšmingiau yra sumenkęs darbo sąnaudoms mažiau jautrių paslaugų kainų kilimas, o šioms sąnaudoms labiau jautrių paslaugų kainos tebedidėja gana sparčiai. Grynąją infliaciją, taigi ir paslaugų kainas, reikšmingai veikia ir infliacijos inercija, apimanti kainoraščio sąnaudas (angl. *menu costs*), kainų indeksavimo atsižvelgiant į prieš tai buvusį aukštą infliacijos lygį, lūkesčių ir neapibrėžtumo dėl ateities poveikį³. Numatoma, kad kylančios paslaugų kainos visu prognozuojamu laikotarpiu labiausiai didins bendrąją infliaciją, nes darbo sąnaudos ir toliau pastebimai didės. Ilgainiui, besistabilizuojant žaliavų kainoms ir tvirtėjant ekonominiam augimui kai kuriuose pasaulio regionuose, bendrąją infliaciją vis labiau didins brangsianti energija bei apdorotas ir neapdorotas maistas. Prognozuojama, kad šiemet kritusi iki 1,0, kitąmet vidutinė metinė bendroji infliacija sudarys 2,5, o 2026 m. – 2,6 proc.⁴

³ Išsamesnė informacija apie grynąją infliaciją pateikiama 4 intarpe.

⁴ Prognozuojama, kad akcizų, keliamų, atsižvelgiant į poreikį finansuoti būsimas krašto apsaugos išlaidas, poveikis 2025–2026 m. infliacijai sudarys po 0,3 proc. punkto kasmet.

1 lentelė. Numatoma Lietuvos ekonomikos raida

	2024 m. rugsėjo mėn. prognozė ^a			2024 m. birželio mėn. prognozė		
	2024 ^b	2025 ^b	2026 ^b	2024 ^b	2025 ^b	2026 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)						
Vidutinė metinė infliacija pagal SVKI	1,0	2,5	2,6	1,2	2,4	2,4
Bendrojo vidaus produkto defliatorius ^c	3,4	3,1	3,1	3,0	2,9	3,0
Darbo užmokestis	9,8	8,5	8,1	10,2	8,5	8,1
Importo defliatorius ^c	-0,8	1,8	2,3	0,4	2,6	2,5
Eksporto defliatorius ^c	1,4	1,7	2,4	1,7	2,8	2,6
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis; %, pokytis per metus)						
Bendrasis vidaus produktas ^c	2,2	3,1	3,3	1,9	3,1	3,3
Privačiojo vartojimo išlaidos ^c	3,6	3,7	3,7	3,4	3,7	3,7
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas ^c	-3,6	6,6	5,1	4,5	4,1	5,2
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	1,2	3,1	3,8	1,2	3,7	3,7
Prekių ir paslaugų importas ^c	0,0	4,5	4,5	1,5	4,6	4,5
Darbo rinka						
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	7,4	7,1	6,9	7,3	7,1	6,9
Užimtųjų skaičius (% , pokytis per metus) ^d	1,6	-0,4	-0,3	0,5	-0,2	-0,3
Išorės sektorius (% , palyginti su BVP)						
Prekių ir paslaugų balansas	6,1	5,0	4,6	4,5	3,9	3,5
Einamosios sąskaitos balansas	3,2	1,6	1,1	1,8	1,2	0,5
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	5,1	3,7	2,7	4,1	4,0	2,7

^a Makroekonominių rodiklių prognozės parengtos remiantis tarptautinės aplinkos prielaidomis, sudarytomis pagal informaciją, paskelbtą iki 2024 m. rugpjūčio 16 d., ir kitais duomenimis bei informacija, paskelbta iki 2024 m. rugpjūčio 30 d.

^b Prognozė.

^c Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

^d Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją.

© Lietuvos bankas

Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius

www.lb.lt

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

ISSN 2783-5561 (online)